

N. Guryna

Wszystko mówi o wielkim poecie

Rocznik Towarzystwa Literackiego imienia Adama Mickiewicza 6, 115-122

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

N. Guryna

Dyrektor Nowogródzkiego Muzeum Adama Mickiewicza

WSZYSTKO MÓWI O WIELKIM POECIE

"Adam Mickiewicz - nasz dobry
poputczik w nowom wriemieni"

Jakub Kołás

Imię wielkiego mistrza literatury polskiej, Adama Mickiewicza, gorącego bojownika o postęp i wolność, o szczęście ludzi, o przyjaźń między narodami, jest szeroko znane, drogie i bliskie współczesnej ludzkości. Ze szczególnym szacunkiem odnoszą się do niego ludzie pracy Związku Radzieckiego.

Wyrazem wdzięczności, poważania i miłości do poety Nowogródka jest Muzeum Adama Mickiewicza. Muzeum jest położone w centrum miasta, wśród ciemnozielonych topoli, podkreślających biel ścian dawnego dworu Mickiewiczów.

Zwiedzającego Muzeum spotyka na wstępie popiersie Adama Mickiewicza wykonane przez rzeźbiarza A. Zaspickiego oraz słowa wielkiego poety: "Zwać mianie - Milion, za ludziej milion ciarpieć katawanni muszu..." - z "Dziadów" cz. III, w tłumaczeniu na język białoruski M. Łużanina. Odzwierciedlają one intencje społeczne w twórczości Adama Mickiewicza oraz znaczenie poety jako bojownika o szczęście ludzkości.

W okresie ostatniej wojny okupanci niemieccy zrujnowali dom, w którym znajdowały się zbiory mickiewiczowskie. Po wojnie Władza Radziecka podjęła pilne starania w celu podźwignięcia z gruzów Muzeum. Dom został odbudowany według poprzednich planów, a uroczyste jego otwarcie nastąpiło w końcu 1955 roku, w setną rocznicę śmierci poety.

W tej chwili w Muzeum mieści się około 2 tysiące eksponatów. Nowa ekspozycja zbiorów charakteryzuje i podkreśla epokę, w której żył i tworzył poeta, a jednocześnie mówi dobitnie o życiu i twórczości Adama Mickiewicza, i jest zarazem świadectwem czci i pamięci narodu radzieckiego o wielkim polskim poecie. Ekspozycja obejmuje siedem sal.

W Nowogródku, w domu rodziców, gdzie obecnie mieści się muzeum, Adam Mickiewicz spędził swoje dziecięce i młodzieńcze lata. Tu z upodobaniem słuchał fantastycznych opowiadań starego sługi Błażeja oraz bajek, pieśni ludowych i legend niani Gąsiewskiej. Z tego domu chodził codziennie do miejscowej szkoły powiatowej, stąd też wspólnie ze swoim przyjacielem Janem Czeczotem odwiedzał jarmarki, wesela wiejskie, stypy i "wieczorynki". Zebrane wrażenia stały się w przyszłości źródłem jego natchnienia poetyckiego.

W sali drugiej szczególną uwagę zwrócono na motywy ludowe w twórczości Adama Mickiewicza. Artysta M. Bielski uwiecznił moment, gdy młodzieńczy Adam słucha opowiadań starego sługi o obrzędzie dziadów. Obrzęd ten przedstawił na rysunku graficznym artysta P. Draczew, natomiast o heroicznym czynie Litwinki Grażyny opowiada inny rysunek artysty W. Szarangowicza.

Adam Mickiewicz dobrze znał warunki i życie chłopów białoruskich, o czym zaświadcza najlepiej list Ignacego Domejki do Bohdana Zaleskiego, podkreślający wielką rolę kontaktów z ludem i jego pieśniami w kształtowaniu się pierwszych natchnień młodocianego poety i jego serdecznego druha, Jana Czeczota.

W Muzeum przedstawiono szkice strojów chłopca, chłopki, szlachcica i szlachcianki oraz sierp i nahajkę jako przedmioty odzwierciedlające pracę i ucisk ludu. /Obraz artysty M. Karpuka "Chłop przy pługu"/.

Dokumenty mówiące o wileńsko-kowieńskim okresie życia poety są zebrane w trzeciej sali. Przedstawiają one kolegów uniwersyteckich Mickiewicza, którzy odegrali poważną rolę w kształtowaniu się poglądów społecznych i literackich młodego Mickiewicza. Widzimy tu również wczesne utwory poety jak rękopis poematu "Kartofla", wiersz "Zima miejska" i kartę tytułową "Tygodnika Wileńskiego", w którym opublikowano ten wiersz. Obok tych utworów znajdują się inne młodzieńcze utwory Mickie-

wicza: "Pieśń Adama", "Pieśń Filaretów" i "Oda do młodości". Dalszy ciąg ekspozycji poświęcony jest tomikowi "Ballad i romansów", który ukazał się w Wilnie w 1822 r. Ilustracje K.Górskiego przedstawiają ballady: "Rybkę", "Świteziankę" i "Roman-tyczność", a rysunek Kostrzewskiego balladę "Pani Twardowska". Dział ten uzupełnia witryna z rękopisami "Ballad i romansów".

Dobrze rozwiązany jest fragment wystawy obrazujący drugi tomik poezji Mickiewicza, m.in. "Grażynę" i "Dziady" cz. II i IV. Przedstawione są tu wczesne wydania tych utworów oraz rękopisy i ilustracje.

Osobny kącik Muzeum obrazuje pobyt Adama Mickiewicza w Tuhanowiczach i zapoznanie się poety z Marylą Wereszczakówną. Ten okres życia młodego poety ilustrują: fotografia dworu w Tuhanowiczach, akwarela W.Dmochowskiego /według ryciny K. Rocha/ przedstawiająca brzozy sadzone ręką Mickiewicza, portret Maryli /według rysunku Paszkiewicza/, Maryla i Adam przy partii szachów i inne. Dopełnieniem tych pamiątek są obrazy: "A. Mickiewicz i M.Wereszczaka" /według mal. Łosika/, "Napisz o tym" /według mal. A.Demarina/, "Maryla grająca białoruską pieśń ludową"/według mal. Ł.Łysienki/. Wszystkie te pamiątki, obrazy i ilustracje świadczą wymownie o głębokich związkach Adama Mickiewicza z twórczością ludową i życiem narodu. "Kącik tuhanowicki" uzupełniają meble pochodzące ze wspomnianego dworu: dwa fotele i stolik.

W zbiorach Muzeum znalazł również swoje odbicie udział A. Mickiewicza w tajnych organizacjach studenckich filomatów i filaretów. Zebrane zdjęcia: kamień filaretów, Mickiewicz z kolegami w celi więziennej /wg. obrazu Malczewskiego/, korespondencja, fragmenty akt z procesu filomatów i filaretów i inne - wszystko to mówi o Mickiewiczu jako o jednym z głównych założycieli Towarzystwa Filomatów i Filaretów.

Za udział w tajnych organizacjach studenckich Adam Mickiewicz został wysłany przez władze carskie w końcu 1824 r. do centralnych guberni Rosji.

Swoje myśli, uczucia i wrażenia z tej podróży przedstawił poeta w kilku kapitalnych wierszach tworzących w sumie epilog do "Dziadów" części III, a szczególnie w wierszu "Droga do Rosji", zaczynającym się od słów:

"Po śniegu, coraz ku dzikszej krainie
Leci kibitka jako wiatr w pustynie /.../"

Ten nastrój młodego poety dobrze przekazuje obraz artysty M.Bielskiego w "Saniach przez Białoruś".

Jednak wbrew oczekiwaniom, pobyt w Rosji okazał się bardzo korzystny dla kształtowania się poglądów i rozwoju twórczości poety. W Petersburgu i Moskwie witano Mickiewicza entuzjastycznie. Wkrótce Mickiewicz nawiązuje kontakty z dekabrystami K.Rylejewem i A.Bestużewem, którzy zostają jego przyjaciółmi. Przyjaźń tę przedstawia obraz artysty P.Kracholewa "Mickiewicz, Rylejew, Bestużew". Ekspozyty z pobytu poety w Rosji są rozmieszczone w dwóch salach.

Wielką rolę w życiu poety odegrały znajomości i spotkania z pisarzami moskiewskimi. Zdaniem Tadeusza Boya-Żeleńskiego był to bardzo ważny i twórczy okres w życiu poety. Miał rację poeta rosyjski I.Kozłow, gdy powiedział o Mickiewiczu: "Wzięliśmy go od was silnym, a zwracamy potężnym". Ten wpływ pobytu w Rosji na osobowość twórczą Mickiewicza podkreśla odpowiednio zestawiona ekspozycja Muzeum.

Spod pióra poety wychodzą w okresie pobytu w Rosji: "Sonetty" /1826/, "Konrad Wallenrod" /1828/, "Farys" oraz ballady: "Czaty" i "Trzech Budrysów". Niestety, pierwszych wydań tych utworów Muzeum nie posiada, zwiedzający zapoznaje się z nimi przy pomocy artystycznie wykonanych makiet.

W Muzeum zgromadzono też dużą ilość dokumentów o życiu i działalności społeczno-publicystycznej A.Mickiewicza za granicą oraz główne jego utwory z tego okresu: "Dziady" część III /Paryż 1832 r. i wyd. późniejsze/, "Pan Tadeusz" /Kraków 1894r., Lwów 1898 r., Petersburg 1902 r./, "Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego", artykuły publikowane w "Trybunie Ludu", wykłady "Literatury Słowiańskiej" w Collège de France /Paryż 1845 r./ i inne. Przedstawiają one człowieka-bojownika, który swoje życie poświęcił całkowicie walce o postęp, wolność i szczęście swego narodu.

Muzeum nowogrodzkie posiada kopie portretów Adama Mickiewicza z różnych okresów jego życia, m.in. portret w wykonaniu artysty-malarza Palmira z 1895 r. Wśród ekspozatów Muzeum jest także makieta zaścianka Zaosie, w którym urodził się poeta.

W ostatniej, siódmej sali zebrano materiały świadczące o czci, jaką otoczone jest imię Adama Mickiewicza wśród narodów Związku Radzieckiego.

Kiedyś Adam Mickiewicz marzył o tym, aby książki jego trafiły do rąk prostych ludzi. Dzięki Władzy Radzieckiej każdy czytelnik ZSRR może zapoznać się z życiem i twórczością Mickiewicza, jako poety-rewolucjonisty, gdyż po Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej zostały przetłumaczone na języki narodów ZSRR utwory, które przedtem były zabronione przez cenzurę carską. Według danych statystycznych utwory A. Mickiewicza były wydane w Związku Radzieckim około 40 razy, o ogólnym nakładzie ponad 750 tysięcy egzemplarzy, w językach: rosyjskim, ukraińskim, białoruskim, gruzińskim i innych.

Wśród tłumaczy rosyjskich dzieł Mickiewicza można wymienić nazwiska: N.Asiejewa, P.Antokolskiego, M.Gołodnego, M.Świetłowa; tłumaczy ukraińskich: M.Rylskiego, P.Tyczynę, Ł.Pierwomajskiego, Ł.Ukrainkę; tłumaczy litewskich: E. Mużelajtisa, W.Mikołajtisa-Putinasa, J.Marcinkiewicza, E. Matuzjawicza.

Pisarze białoruscy wykazują szczególną sympatię do poety polskiego. Tłumaczenia jego utworów na język białoruski pojawiły się jeszcze na początku XIX wieku. Wincenty Dunin-Marcinkiewicz jako pierwszy przetłumaczył "Pana Tadeusza" na język białoruski w roku 1858. Było to w ogóle pierwsze tłumaczenie tego poematu. Poza tym czytelnik białoruski otrzymał przepiękne tłumaczenia dokonane przez J.Kupałę. Są to: "Trzech Budrysów", "Pani Twardowska", "Ucieczka", pierwszy rozdział poematu "Konrad Wallenrod" oraz bajka "Chłop i żmija". Rękopisy tych tłumaczeń znajdują się w zbiorach Muzeum.

Kontynuując dawne tradycje, poeci Białorusi Radzieckiej tłumaczą często wspaniałą poezję Adama Mickiewicza. Należą do nich: J.Kołas, K.Krapiwa, M.Tank, A.Kuleszow, P.Piestrak, S. Dzierhaj, J.Hawruk, M.Łużanin, M.Awramczyk, A.Wielugin, N.Taras, A.Bielewicz, J.Siemieżon, M.Kołaczyński, H.Baradulin i inni. Obecnie są przetłumaczone na język białoruski w całości: "Ballady i romanse", "Sonety krymskie", poemat "Grażyna", większość sonetów miłosnych, wiele wierszy lirycznych, niektóre bajki oraz urywki z "Konrada Wallenroda", "Dziadów" i "Pana

Tadeusza". Wymienione utwory weszły do tomu opublikowanego przez Państwowe Wydawnictwo BSRR /"Gosizdat"/ z okazji setnej rocznicy śmierci Adama Mickiewicza. Tom ten znajduje się również w opisywanym muzeum.

Prace poetów białoruskich nad przekładami utworów Adama Mickiewicza są kontynuowane. Wzrost liczby przekładów można tłumaczyć wielkim zainteresowaniem społeczeństwa białoruskiego twórczością geniusza literatury polskiej.

Dużo zrobiono też dla zaznajomienia czytelników z życiorysem Adama Mickiewicza. Wielką rolę odegrały przy tym artykuły opublikowane w gazetach i czasopismach oraz prace naukowe radzieckich historyków literatury.

Muzeum Adama Mickiewicza w Nowogródku ma również swoje wydania. Barwny plakat "Pa rodnych miastcinach Adama Mickiewicza" /Po ojczystych miejscach Adama Mickiewicza/ krótko informuje o miejscowościach Nowogródzczyzny, w których bywał poeta-rodak. Nie wielka książeczka, także w języku białoruskim: "Ścieżkami wielikaha poeta" /Ścieżkami wielkiego poety/ ułatwia zwiedzającemu poznanie Mickiewicza i kraju jego lat dziecińczych. Białoruscy pisarze J. Bryl i W. Kaleśnik wydali album ilustrowany "Miż tych polou" /Wśród tych pól/. Publikacja ta cieszy się dużym popytem wśród ludności. W przygotowaniu do wydania znajduje się przewodnik-informator "Dom-muziej Adama Mickiewicza w Nowogródkie" i książeczka "Tut żyu Mickiewicz" /Tu mieszkał Mickiewicz/.

Warto też dodać, że w Związku Radzieckim odbyły się uroczyste sesje naukowe Akademii Nauk ZSRR i wieczornice z okazji 85 i 100 rocznicy śmierci poety i 150-lecia urodzin. Zorganizowano wiele wieczorów literackich, spotkań z czytelnikami itd.

Muzeum razem z uczniami szkół średnich rejonu nowogródzkiego organizuje co roku wspólne uroczystości, na których wygłaszane są referaty o życiu i twórczości Adama Mickiewicza, a w części artystycznej występują zespoły amatorskie. Dyskusje o utworach poety stały się nieodłączną częścią w pracy Muzeum. Trasy wycieczek szkolnych z regionu nowogródzkiego uwzględniają miejscowości związane z życiem i twórczością A. Mickiewicza. Zwiedzający z zainteresowaniem oglądają produkowane współcześnie na Białorusi wazy z portretem ulubionego poety-rodaka.

Dom-Muzeum Adama Mickiewicza w Nowogródku, stan współczesny po odbudowie

Tablica z kościoła farnego w Nowogródku; stan współczesny

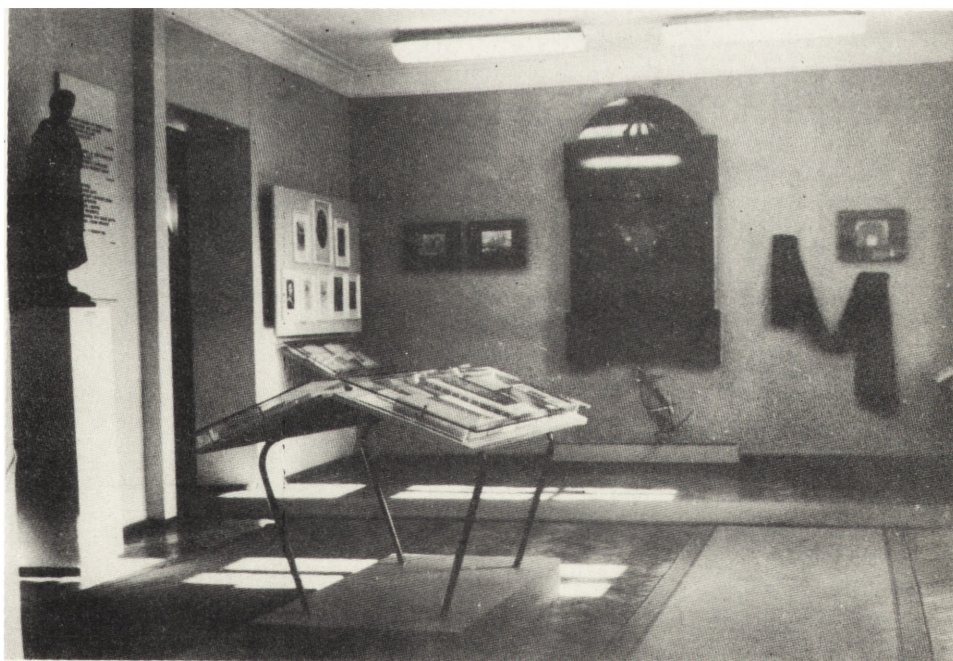
Popiersie Mickiewicza w hallu Muzeum

Fragment Sali 2 Muzeum

Kącik tuhanowicki w Muzeum

Fragment zbiorów Sali 7 Muzeum

Współczesne białoruskie wazony z podobizną Mickiewicza

Okładki z wydawnictw Muzeum Nowogródzkiego o Mickiewiczu

Imieniem A.Mickiewicza nazwano w Związku Radzieckim wiele ulic i placów w różnych miastach, np. Baranowiczach, Grodnie, Wilnie, Lwowie, Nowogródku i innych.

Rzeźbiarze i artyści poświęcają wiele swych prac wielkiemu poecie. Należą do nich: P.Uljanow, A.Zaspicki, M.Roberman, P.Krochalew, A.Szybniew, M.Bielski i inni. Wszystkie te prace znalazły swoje odbicie w ekspozycji Muzeum.

Zainteresowanie polskim poetą wciąż się zwiększa. Świadczy o tym i fakt, że co roku wzrasta liczba zwiedzających Muzeum. Tylko w roku ubiegłym Muzeum zwiedziło ponad 26 tysięcy osób. Zwiedzający rekrutują się spośród pracowników umysłowych i fizycznych oraz młodzieży z różnych regionów i republik. Przyjeżdżają nawet mieszkańcy z dalekiego Świerdłowska, Murmańska, Astrachania oraz innych miast. Często gośćmi Muzeum są turyści polscy.

Wielu ze zwiedzających wpisuje się do książki pamiątkowej. Niektóre z tych wpisów dla przykładu przytaczam poniżej.

"Bardzo przyjemnie, że w Nowogródku robi się wszystko co możliwe, aby zachować pamięć o poecie dla pokoleń". - Te słowa wpisał do książki student Białoruskiego Państwowego Uniwersytetu im. Wł.Lenina w Mińsku, A.Arciuszkiewicz.

Studenci Uniwersytetu Warszawskiego z dużym zainteresowaniem obejrżeli ekspozycję. Następnie wpisali do książki: "Jesteśmy bardzo zadowoleni i wdzięczni, że z taką troską i umiejętnością przechowuje się pamięć o naszym wielkim poecie na ziemi, na której on się urodził i która dawała mu natchnienie".

"Poezja Adama Mickiewicza wzywała do walki z caratem, za wolność i niepodległość! Dlatego Adam Mickiewicz jest nieśmiertelny i bliski dla wszystkich narodów. Chylę nisko czoło przed miejscem i z całego serca sławię ziemię, gdzie mieszkał, rósł i tworzył poeta". - Tymi słowami zakończył swój wpis pisarz białoruski S.Szuszkiewicz.

Dziesiątki i tysiące życzeń i opinii. A w nich - miłość do wielkiego poety i zadowolenie z tego, co zrobili ludzie pracy Republiki Białoruskiej, aby zachować na zawsze pamięć o Adamie Mickiewiczu.

Mickiewicz był poetą-bojownikiem, wielkim patriotą i twórcą nieśmiertelnej poezji. Takim pozostaje on dla ludzi radzieckich, takiego czci i chroni pamięć.

z języka białoruskiego i rosyjskiego
przełożył Michał Kondratiuk